

PERE DE QUERALT, PRIMER FEUDATARI DE L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ (1150-1166)

L'Espluga de Francolí celebrarà enguany una efemèrides important: els 900 anys de la primera donació del lloc a Ponç Hug de Cervera, feta pels comtes germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II, el 25 de desembre de 1079. Aquesta commemoració ens ha mogut, doncs, a dedicar aquesta aportació històrica a la vila de la Conca, per la qual des de fa anys sentim especial afecte, i al passat de la qual, així mateix, hem fet objecte de bona part dels nostres treballs d'investigació¹. Ens hem cenyit, però, a un aspecte molt concret, és a dir, en analitzar l'actuació desenvolupada a l'Espluga pel primer feudatari dels Cervera, en els inicis de la colonització del lloc, esdevinguda a mitjan segle XII. Aquest primer feudatari fou Pere de Queralt.

Pere de Queralt, figura de primera magnitud a la Conca de Barberà, no és un personatge desconegut per la historiografia, car diversos autors s'han ocupat d'ell. Cal esmentar, en primer lloc, els historiadors del monestir de Poblet —de la qual comunitat en formà part— des de Finestres fins a Santacana i Altisent². Així mateix, tant els historiadors de Santa Coloma de Queralt —del qual lloc en fou senyor— com mossèn

1. Volem esmentar els següents: *Fra Guillem de Guimerà, comanador de l'Espluga de Francolí i Prior de Catalunya*, treball en premsa, que recull i amplia la ponència que varem presentar a la Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada a l'Espluga de Francolí, els dies 28 i 29 de setembre de 1974; *L'Espluga a la primera meitat del segle XIII* i *L'Espluga a la segona meitat del segle XIII*, conferències pronunciades al Casal de l'Espluga de Francolí; *Dos intents frustrats de Poblet de compra de l'Espluga (1271 i 1308)*, «Arrels. Miscel·lània d'aportacions històriques i documentals de l'Espluga de Francolí», I (1979), L'Espluga de Francolí, pàgs. 59-100. *La sotspreceptoría templera de l'Espluga de Francolí*, treball en preparació.

2. Jaime FINESTRES Y DE MONSALVO, *Historia del Real Monasterio de Poblet*, Barcelona, s.a., 2.ª edició; Jaime SANTACANA TORT, *El Monasterio de Poblet (1151-1181)*, Barcelona, C.S.I.C., 1974; Austi ALTISENT, *Història de Poblet*, Poblet, 1974.

Segura³, com de l'Espluga de Francolí —lloc que tingué en feu— com Altisent⁴ han dedicat pàgines dels seus treballs al nostre personatge. També Pere de Queralt ha estat objecte d'estudi de genealogistes, com Maria Mercè Costa⁵, i, últimament, el senyor Albert Benet, en la seva tesi de llicenciatura sobre la família Gurb-Queralt, presentada a la Universitat de Barcelona, ha emmarcat i identificat encertadament el personatge⁶.

És evident, doncs, que Pere de Queralt és un personatge ben conegut dins la historiografia. Aquest fet, però, no és obstacle perquè també volguem aportar amb les notes que segueixen una nova visió d'un aspecte biogràfic del Queralt, centrat exclusivament en la importància que aquest cavaller va tenir en la colonització catalana de l'Espluga de Francolí, etapa en la qual participà uns setze anys.

1. LA RESTAURACIÓ DE L'INDRET DE L'ESPLUGA

En altres llocs hem parlat de les dificultats que tingué la reconquesta i colonització de la Conca de Barberà: concretament hem analitzat al procés reconqueridor a la banda oriental de la comarca, especialment centrat a Barberà⁷; i també a l'àrea septentrional, havent fixat la nostra atenció en la restauració cristiana de Belltall⁸.

La conquesta i colonització d'una important zona que anava des de Cervera fins a tocar a la Conca de Barberà havia estat encomanada a l'últim terç del segle XI pels comtes barcelonins a la família dels Cervera. Fites d'aquest indret eren els castells de Guardialada, Cabestany, Belltall i el Tallat. Hug Dalmau de Cervera, beneficiari d'aquestes terres per donació de Ramon Berenguer I i Almodis, havia posat les

3. Joan SEGURA I VALLS, Prev., *Història de Santa Coloma de Queralt*, refosa i ordenada en la seva ampliació per Joaquim SEGURA LAMICH, Santa Coloma de Queralt, 1971.

4. Agustí ALTISENT, *Un poble de la Catalunya Nova als segles XI i XII. L'Espluga de Francolí de 1079 a 1200*, «Anuario de Estudios Medievales», 3 (1966), pàgs. 131-213, especialment, pàgs. 151-153.

5. Maria-Mercè COSTA, *La família de Queralt i Santes Creus*, en «I Colloqui d'Història del Monaquisme Català», vol. I, Santes Cruas, 1967, pàgs. 93-109.

6. Albert BENET I CLARÀ, *La família Gurb-Queralt (956-1276)*, Tesi de llicenciatura d'Història Medieval presentada a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona el juny de 1978 (dactilografiada). Exemplar dipositat al Departament d'Història Medieval.

7. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Precedents històrics de la carta de població i franquícia de Sarreal*, «Boletín Arqueológico de Tarragona», fasc. 121-128 (1973-1974), pàgs. 51-60, i *Alguns aspectes de l'establiment dels Templers a Catalunya: Barberà*, «Quaderns d'Història Tarraconense» I, Tarragona, 1977, pàgs. 9-58.

8. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquícia de Belltall (19 de novembre de 1227)*, «Universitas Tarraconensis» I, Tarragona, 1976, pàgs. 43-63.

bases per tal d'organitzar-hi el repoblament cristià en concedir diversos llocs als seus vassalls a fi que hi bastissin castells i possessin els erms en conreu. Així mateix, el comtes germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II ampliaven l'àrea d'influència de l'esmentada família, en concedir el 25 de desembre de 1079, a Ponç Hug, fill de l'esmentat Hug-Dalmau, l'erm anomenat L'Espluga de Francolí, ja a la plana de la Conca, perquè hi bastís una fortificació i iniciés les primeres passes encaminades a la seva colonització⁹. El vell Cervera per tal d'assegurar l'acció encomanada al seu fill, concedia al seu vassall Mir Oromir, el 15 de desembre de 1081, la serra de Belltall perquè hi bastís una fortificació, que juntament amb el Tallat, que li havia estat donat el novembre de 1079, havien de garantir la seguretat del nou nucli de poblament que hom havia de crear a L'Espluga¹⁰. Els intents colonitzadors que volia dur a terme Ponç Hug a l'esmentat lloc toparen amb dificultats, representades principalment per la bel·licositat dels musulmans de les muntanyes de Prades i de Ciurana que degueren anorrear els propòsits d'expansió catalana en aquell indret. Dins d'aquesta línia de dificultats i problemes hem de vincular l'acció de Ponç Hug, el qual el 1087, possiblement incapaç per ell tot sol d'organitzar aquella posició davantera de la marca del comtat de Barcelona, associava, d'acord i amb el consell del seu pare, l'esmentat Mir Oromir, per tal que l'ajudés a la tasca defensiva i colonitzadora¹¹. En efecte, el beneficiari de L'Espluga havia escollit un cavaller valent i intrèpit, els mèrits i potència del qual eren ben coneguts del vell Cervera, pel qual tal com hem dit, posseïa diversos castells en aquesta àrea d'extrema perillositat. Mir Oromir, doncs, rebia de Ponç Hug una tercera part de L'Espluga i es comprometia a «defensar i a poblar el lloc»¹².

Aquests primers intents catalans damunt L'Espluga no degueren pas arribar a bona fi; més aviat hem de pensar que representaren uns objectius no reeixits, la consecució dels quals no s'esdevingué fins a la segona meitat del segle XII. Que el repoblament era difícil en aquesta banda de la frontera ho confirmen les contínues envestides sarraïnes a conseqüència de les quals sovint trobaven la mort els aguerrits ca-

9. Joaquim MIRET I SANS, *Les Cases de Templers i Hospitalers a Catalunya*, Barcelona, 1910, pàgs. 299-300, i Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquícia de Belltall*, obra cit., pàg. 46.

10. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Armari 15, perg. núm. 268; vegeu Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquícia de Belltall*, obra cit., pàgs. 46-47.

11. Joaquim MIRET I SANS, *Les Cases*, obra cit., pàg. 300.

12. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquícia de Belltall*, obra cit., pàg. 47.

vallers catalans que tenien dominis en aquests indrets, com els casos de Ramon Folc, vescomte de Cardona, que el 1086 fou mort pels sarraïns al castell de Maldà¹³ i d'Arnau Pere de Ponts, feudatari de Barberà, el qual trobà també la mort juntament amb trenta cavallers que havia establert a Barberà¹⁴.

Aquestes investides sarraïnes a la Conca es repetiren a inicis del segle següent: recordem l'escomesa dels almoràvits que el 1107 i 1108 penetraren violentament per aquestes terres i el Penedès, prenent i destruint Olèrdola i assolant el territori fins al castell de Gelida¹⁵; també les de 1114 i 1115 degueren representar una veritable dificultat per tal de fixar eficaçment la reconquesta cristiana a la contrada¹⁶. Cal també tenir present que l'illa sarraïna de Siurana era un element dissuasori per a l'establiment cristià. Diversos autors han subratllat el respecte que produïen aquests sarraïns bel·licosos i ben fortificats al cim de Siurana¹⁷. A L'Espluga, en concret, la consciència del perill siuraní era encara ben forta uns anys després del definitiu afinçament cristià a Barberà¹⁸ i al poc temps d'haver-se iniciat la colonització d'aquell poble: en efecte, dos documents de la primera meitat de 1151, ens registren les reticències que hom tenia de cara a fixar la seva residència a L'Espluga; així, quan el 30 de març de 1151, Guerau de Segura rebia de Ponç de Cervera i Almodis una cavalleria a L'Espluga, amb l'obligació de defensar el castell i els seus senyors, prometia que faria estatge al lloc «quan Siurana fos de cristians»¹⁹; de la mateixa manera, quan pocs dies després, el 9 d'abril, els dits senyors concedien una altra cavalleria als germans Pere i Ponç de Malany, aquests es comprometien a la defensa del lloc i a romandre-hi «quan Siurana hagués estat conquerida pels cristians»²⁰.

Ens trobem, fent una anàlisi global, que a la Conca de Barberà hom pot albirar una serie d'accions que van desde la donació del castell de Barberà feta per Armengol VI a primers de setembre de 1132

13. J. SERRA VILARÓ, *Història de Cardona. Llibre I. Els senyors de Cardona*, Tarragona, 1966, pàgs. 124-127.

14. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Alguns aspectes de l'establiment*, obra cit., pàgs. 26-27.

15. S. SOBREQÜÉS I VIDAL, *Els grans comtes de Barcelona*, Barcelona, 1970², pàg. 167.

16. S. SOBREQÜÉS I VIDAL, *Els grans comtes*, obra cit., pàgs. 174-176; Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Alguns aspectes de l'establiment*, obra cit., pàgs. 28-29.

17. Josep IGLÉSIES, *La restauració de Tarragona*, Barcelona, 1963, pàg. 27.

18. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Alguns aspectes de l'establiment*, obra cit., pàgs. 29-35.

19. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Arm. 15, perg. n.º 387.

20. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Arm. 15, perg. n.º 231 i 320.

i confirmada per Ramon Berenguer IV a primers de 1135²¹ fins a l'inici de les accions realitzades per Ramon de Cervera, el 12 d'abril de 1147, en concedir el Tallat a Guillem de Cabrera a fi que hi bastís un castell i repoblés el lloc, i continuades a partir de 1150 a L'Espluga de Francolí. Qui i què hi ha al darrera de tot això? Molt probablement el mòbil principal de l'empenta colonitzadora en aquest període, que cronològicament abraçaria les dues dates damunt dites, fou Ramon Berenguer IV. El comte tenia serioses raons estratègiques per forçar l'establiment de la frontera a la Conca de Barberà, de cara principalment a les conquestes de Tortosa i Lleida i a la neutralització del nucli sarraí de Siurana. Així, hom comprèn la donació ja el 1135 de Barberà a l'orde del Temple i que hom registri en el document la finalitat de la concessió: «defensa christianitatis»²². Però l'objectiu no és dut a terme amb la prioritat que hagués volgut el comte, car Tortosa i Lleida cauen en poder dels catalans quan bona part de la Conca és encara terra erma i per tant de línia fronterera insegura. L'eficaç acció de Ramon Berenguer IV a Tortosa implica un nou replantejament de la política de restauració cristiana a la contrada, i molt més a causa de l'existència d'un nucli sarraí, Siurana, d'una capacitat bèl·lica i d'una gran mobilitat, emparat sobretot, en la seva situació estratègica, sempre perillós per a l'establiment català a la contrada. Cal pensar, per tant, que el comte, davant de Tortosa traçà el pla de la definitiva restauració de la Conca i dels indrets adjacents. Així, en aquest sentit, aniria la concessió el 22 de desembre de 1148, assetjant la ciutat de l'Ebre, de L'Espluga Calva en favor d'un grup de pagesos per tal que repoblessin el lloc i conreessin les seves terres²³. Probablement pels anys immediatament anteriors el comte degué fer pressió als Cervera per tal que atenguessin la colonització efectiva dels dominis situats a la contrada i que tenien per donació dels avantpassats del comte²⁴. Així es desprèn d'una de les primeres donacions fetes per Ramon de Cervera a l'Espluga de Francolí, a començaments de 1150, quan afirma que el lloc li pervingué dels seus avis o del seu pare i «pel lloament

21. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *Aiguns aspectes de l'establiment*, obra cit., pàgs. 30-33.

22. A.C.A., C., Pergamins de Ramon Berenguer IV, n.º 27. Publicat per Próspero de BOFARULL I MASCARÓ, *Colección de documentos inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón*, IV, Barcelona, 1894, pàgs. 18-19, doc. VI, i M. d'ALBON, *Cartulaire général de l'Ordre du Temple, 1119?-1150*, Paris, 1913, pàg. 53, doc. LXX.

23. José María FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, I, Madrid-Barcelona, 1969, pàgs. 109-110, doc. 67, i II, Barcelona, 1969, pàg. 816.

24. Vegeu Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquicia de Belltall*, obra cit., pàgs. 45-47.

o confirmació del bon comte que va prendre Tortosa»²⁵. Els primers fruits d'aquesta nova política de Ramon Berenguer IV d'accelerar la tasca repobladora dels Cervera en aquells llocs de llur domini hom els pot centrar en l'acció de Ramon de Cervera, el qual el 12 d'abril de 1147 iniciava l'activitat de recolzament en una futura actuació a l'Espluga en concedir el castell del Tallat a Guillem de Cabrera²⁶, un dels primers castlans de Cabrera que tenim documentats²⁷, i amic i col·laborador dels Cervera vescomtes de Bas, pels quals tenia també diversos castells²⁸. Ramon de Cervera, doncs, concedia el seu alou del castell del Tallat a Guillem de Cabrera, amb tots els termes i afrontacions pertanyents, llevat de les dominatures que hi tenien pels concedents els altres cavallers, entre els quals Ramon Bernat d'Elost. Li donava, a més, una dominatura de tres jovades, el delme de tot el terme, tots els estacaments, la meitat dels plàcits i de les justícies i una tercera part de les pernes, dels emprius i dels serveis, segons els altres castlans de la contrada acostumaven a tenir a llurs castells. Ramon prometia també fer lloar i confirmar la donació per part de la seva esposa i fills. El Cabrera, de la seva banda, s'obligava després d'ésser bastit el castell i poblat el lloc, a fer hosts i a servir al seu senyor, segons el valor de l'honor que rebia, i a no posar cap castlà al castell sense el previ coneixement del Cervera.

Així mateix, el comte barceloní, assumia de la seva banda la responsabilitat d'eixamplar la colonització i de fixar-la a aquesta contrada de les marques, car personalment hi era implicat quan el 26 de juliol de 1149 donava a Ramon de Boixadors, un dels cavallers que després havia d'ésser una peça important en la repoblació de l'Espluga com a vassall de Ramon de Cervera²⁹, el lloc de Terrers a fi que hi bastís una fortificació i colonitzés el terme³⁰. Probablement, com apunta el Prof. FONT I RIUS, la donació del castell de Milmanda feta el 9 d'agost de 1148 o 1149, per Guerau de Granyena a Arnau de Montpaó, respongué també a una acció anterior de Ramon Berenguer IV concedint

25. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Armari 15, perg. n.º 460.

26. A.H.N.M., Clero, carp. 1199, perg. n.º 19. Vegeu Apèndix Documental, n.º 1.

27. A.P. i P.C., *Castell de Cabrera*, en *Els castells catalans*, vol. IV, Barcelona, 1973, pàg. 771.

28. Sobre els Cabrera, vegeu *Cabrera*, a *Gran Enciclopèdia Catalana*, 4, 1973, pàgs. 65-69.

29. Vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàgs. 138, 144 i 183-188.

30. Josep Maria FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia*, obra cit., pàgs. 115-116, doc. 71.

al dit Guerau el lloc de Milmanda, situat ja a la plana de la Conca³¹. En tot cas, l'acció directa del comte ens és ben palesa quan l'any 1150 o el 1151 donava «l'hortus Populeti» a l'abat Sanç de Fontfreda, perquè els monjos cistercencs hi fundessin un monestir, que possibilités l'establiment català d'una forma definitiva en aquesta contrada³².

També al començament del 1150, Ramon de Cervera, que havia d'estar present a l'acte solemne de la donació de Poblet, car hi signava com a testimoni, iniciava la repoblació a l'Espluga.

Ramon de Cervera traçà un pla amb veritable meticulositat per tal d'iniciar la tasca repobladora de l'Espluga: en primer lloc, assegurà els aspectes de defensa. Potser era ben conscient que les temptatives anteriors havien precisament fracassat per manca d'una estratègia defensiva i militar. Per això, la seva primera preocupació és establir les bases per tal de protegir els futurs habitants del lloc: en aquest sentit, cal interpretar les dues concessions que Ramon realitzà el 26 de gener de 1150, encaminades a la construcció d'un castell i la seva eficaç guarda, al costat del qual havia de néixer el nucli de població, i d'una petita fortificació situada en un indret estratègic, que havia d'actuar de suport a les accions defensives i militars del castell.

Condicció prèvia, però, era el poder disposar dels elements humans que fessin viable la realització del pla; elements humans que amb el suficient prestigi i eficàcia fossin capaços de crear aquelles condicions de seguretat i operativitat militar per tal d'aglutinar al seu voltant cavallers coratjosos per a la defensa del lloc. Un d'aquests homes ardots i de veritable prestigi guerrer i amb el qual comptà el Cervera fou Pere de Queralt, personatge afincat a la banda nord-oriental de la Conca de Barberà, fill de Berenguer Guillem de Queralt i pertanyent a una branca dels Gurb-Queralt³³, i possessor, al mateix temps, de diversos castells i feus a la contrada. Tot això feia de Pere de Queralt una persona idònia i de reconegut prestigi militar per tal d'ésser utilitzat com un peó important en el complicat joc d'escacs que havia organitzat el Cervera a aquesta part de la frontera. Per això, el 26 de gener de 1150, realitzava un conveniència feudal³⁴ amb Pere de Queralt i la seva dona Jordana, per la qual conveniència els donava el castell de Conesa, segons

31. Josep Maria FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia*, obra cit., I, pàgs. 117-118, doc. 72, i. II, pàg. 754.

32. Vegeu A. ALTISENT, *Història de Poblet*, obra cit., pàgs. 25-29.

33. Albert BENET I CLARÀ, *La família Gurb-Queralt*, obra cit., pàg. 127.

34. Sobre les «convenientiae», vegeu Pierre BONNASSIE, *Les conventions féodales dans la Catalogne du XIe siècle*, «Annales du Midi», tome 80, n.º 89 (1968), pàgs. 529-561.

el tenia Ramon, amb dues parts de la dominicatura que hi posseïa, i el castlà, de manera que aquest tingués el castell de Conesa per Pere de Queralt i la seva muller; els donava a més en feu l'Espluga amb el castell que s'havia de fer, amb els termes i pertinences, de manera que els donataris ho tinguessin per Ramon de Cervera; a més, aquest els concedia la meitat de la seva dominicatura i de tot allò que es retingués en el futur al terme de l'Espluga, fos a les aigües, molins, prats, garrigues, boscos, muntanyes, colls, planes, prats, pedres, pedreres, canalitzacions, etc.; els donava també el manament i districte i els senyoratge al castell i als homes, juntament amb el cavaller Arnau de Montpaó i els feus d'aquest, de manera que ho tingués per Pere de Queralt de la mateixa manera que dit Arnau ho tenia per Ramon de Cervera.

Els donataris rebien també el dret de posar ferrer amb la condició, però, que si això donava algun benefici, se'l repartirien per meitat Pere i Ramon.

El donador es retenia el batlle i el prevere i la meitat del delme del qual pogués establir cinc cavallers aloers, en els quals res hi hauria de tenir Pere sinó que fossin homes del feudatari, salvant però la fidelitat de Ramon. Aquest es reservava també les quísties de l'esmentat lloc.

El Cervera volia vincular de ple el coratjós Pere de Queralt a la tasca defensiva i colonitzadora de l'Espluga; per aquesta raó, i seguint la tradició del seu avi Ponç Hug, el qual a finals del segle XI havia concedit a un mateix cavaller, Mir Oromir, els castells de l'Espluga i el Tallat³⁵, perquè aquest segon lloc venia a ésser un punt de reforçament, donada la seva situació estratègica, del pla on estava situada l'Espluga, concedí també en feu a Pere el Tallat, amb el castell que hom hi havia de bastir, amb els seus termes, amb la meitat del domini que hi posseïa i el cavaller que el tingués.

Per totes aquestes concessions el feudatari s'obligava a ésser home soliu de Ramon, llevat del senyor de Queralt, de manera que en cas d'enemistat entre el Cervera i el senyor de Queralt, Pere es comprometia a posar a disposició de Ramon un parent o un bon guerrer per tal d'ajudar-lo, i a més el castell de Rauric i els homes i cavallers que tenia pel Cervera. Es comprometia a fer hosts, cavalcades, corts, plàcits i seguicis, fixant, però, que en cas de fer host o cavalcades amb

35. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquícia de Belltall*, obra cit., pàgs. 46-47.

el senyor de Queralt assignaria al Cervera un dels seus parents o dels seus millors cavallers que tenia pel Cervera.

El feudatari s'obligava també a lliurar la potestat del castell al seu senyor sempre que li fos demanada per aquest o be per un nunci. Per últim, Ramon de Cervera es retenia l'estatge als tres esmentats castells, de manera que hi pogués residir quan volgués; en cas de no utilitzar aquesta reserva, el Queralt podria fer estatge a qualsevol dels esmentats tres castells de Conesa, de l'Espluga o del Tallat.

Hem volgut esmicolar amb tot detall les clàusules registrades a la conveniència perquè, donada la seva complexitat, resulta un exemple ben interessant de les complicades relacions feudals que unien senyors i vassalls a Catalunya.

Documents posteriors ens confirmen la realització d'aquests pactes entre Ramon de Cervera i Pere de Queralt. En primer lloc, cal pensar, contràriament al que afirma Altisent i altres autors que l'han seguit³⁶ que Pere de Queralt no era pròpiament el castlà de l'Espluga, sinó el feudatari, ja que la castllania, segons la conveniència del 26 de gener de 1150, i per acord probablement anterior de Ramon, fou assignada al cavaller Arnau de Montpaó, el qual trobem present a l'acte de concessió del feu, car apareix com a testimoni confirmant. Corroboraria aquesta suposició nostra el fet que al cap d'uns anys, després que Pere de Queralt hagués ingressat al monestir de Poblet, i hagués concedit els seus drets feudals a Gombau d'Oluja i a Guillem de Timor, en una concòrdia signada el 17 de març de 1181 entre les dues branques dels Cervera que senyorejaven l'Espluga, hom fes referència a la recuperació de l'alou de l'esmentat lloc; el document ho registrava textualment amb aquestes paraules: «... et si invenire possumus nec recuperare alaudium de terminum castrum Spelunche, que modo non habemus nec tenemus ...»³⁷. Tenint present que la primera concessió de l'erm de l'Espluga feta pels comtes germans Ramon Berenguer II i Berenguer Ramon II el 25 de desembre de 1079, el concessionari Ponç

36. Amb tot, Altisent ja sospita en Pere de Queralt una categoria superior a la de castlà en afirmar: «... i com a tinent del castell pel senyor principal, aquest *miles* de categoria superior era, doncs, el castlà de l'Espluga jussana. Aquest títol, però, ha d'entendre's en un sentit ampli, car no és probable que un home com Pere de Queralt, que posseïa en tinença diversos altres castells, residís habitualment en el de l'Espluga» (A. ALTISENT, *L'Espluga, obra cit.*, pàg. 142); P. C. i M. M., *Semblança castellera de l'Espluga de Francolí*, en *Els castells Catalans*, vol. IV, Barcelona, 1973, pàg. 227.

37. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Arm. 15, perg. n.º 288.

Hug de Cervera rebia el lloc en alou lliure i franc³⁸, el fet que el 1181 reconeguessin els seus successors que no tenien l'alou bé podria estar relacionat amb l'alienació que Ramon havia fet d'una part de l'Espluga en favor de Pere de Queralt, el qual la tenia en feu de l'esmentat senyor.

Tenim també documentades les retencions fetes per Ramon i referents al capellà, al batlle i a la quistia. En efecte, poc temps després de la conveniència amb el Queralt, Ramon, donant un nou impuls a la colonització del lloc, concedia, el mes de setembre del mateix any de 1150, al clergue Pere de Pinòs l'església de l'Espluga, a més de les del Tallat, Passanant i Albarca³⁹. Quant al batlle, tenim documentat un tal Pere Arnau exercint aquest ofici, com a mínim a partir del 20 de novembre de 1171, data en la qual signava, expressant el substantiu de «batlle», amb motiu de la concessió de franquícies als pobladors de l'Espluga per part dels Cervera⁴⁰.

Documents posteriors ens confirmen també que la quistia pertanyia als senyors eminents. Així, precisament foren contemplats aquests drets a la concòrdia realitzada el primer de juny de 1174 entre les dues branques dels senyors; en efecte, en aquesta ocasió hom acordava que Ramon havia de tenir una tercera part de les quisties dels castells i llocs que posseïen els Cervera a la Conca de Barberà i a Comalats^{40 bis}. Per altra banda, sabem que el 1213 la quistia que percebia el senyor de l'Espluga Superior era valorada en 60 mitgeres de civada, i que els homes del lloc feien el lliurament d'aquest tribut el 15 d'agost de cada any.

L'altre element que amb eficàcia havia d'assegurar la defensa de l'Espluga fou Berenguer de Sentdomí, al qual Ramon de Cervera féu una concessió, en el mateix dia que a Pere de Queralt, és a dir, el 26 de gener de 1150, del pujol que endavant s'havia d'anomenar Salaverd, situat a la part sud-oriental del terme, a la partida de la Romeguera, per tal que el beneficiari hi bastís una petita torre; el concedent es comprometia a ajudar a Berenguer en la seva construcció i d'acord amb les condicions que fixessin Ramon de Castellar i Pere Ponç de Segura, o, en cas de manquement dels esmentats, d'altres dos prohoms⁴¹.

38. Josep Maria SANS I TRAVÉ, *La carta de franquícia de Belltall*, obra cit., pàg. 46.

39. A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàgs. 135-136.

40. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Armari 15, perg. 236. Sobre Pere Arnau, vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàgs. 188-190.

40 bis. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Arm. 15, perg. 244 B.

41. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Arm. 15, perg. 460. Vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàg. 135.

2. IMPLICACIÓ DE PERE DE QUERALT ALS VOLTANTS DE L'ESPLUGA

Quant al castell del Tallat hem fet esment que Ramon de Cervera el concedí en feu a Pere de Queralt, juntament amb la fortificació que hom hi havia de construir, i amb els seus termes, el cavaller que el tingués i la meitat del domini que hi posseïa. Aquesta concessió, doncs, posava un nou element dins la jerarquia feudal del castell del Tallat, car ja un parell d'anys abans Ramon havia concedit el castell a Guillem de Cabrera⁴². Ara, Pere en resultava també feudatari, malgrat que ja estigués organitzada l'estructura feudal que hi havia per dessota d'ell arran d'accions anteriors fetes per Ramon de Cervera.

Coneixem subinfeudacions posteriors que confirmen tant les noves implicacions d'altres cavallers com la participació del senyor eminent i del seu feudatari. Així, el 4 de novembre de 1155, Guillem de Cabrera i la seva dona Adaled vinculaven un nou cavaller a la tasca defensiva i colonitzadora del castell del Tallat⁴³. Es tractava de Pere de Malacara, el qual rebia juntament amb la seva muller Dolça, l'esmentat castell que, segons hom assenyalava, pertanyia al terme del castell de Montblanquet, amb la meitat dels acaptes que havia fet el donador, i tots els estacaments. Pere de Malacara hauria, però, d'ésser home de Guillem d'Aguilar, al qual hauria de lliurar la potestat del castell i al qual hauria de firmar també el dret, sense obligació de cap altre servei. El Malacara, de la seva banda, convenia ésser home soliu del Cabrera, llevat de Gombau d'Oluja i d'aquells altres senyors pels quals tingués feus de més valor. S'obligava també a fer hosts i cavalcades. Una última clàusula de la conveniència registrava la donació feta a Pere per Guillem, i referent a la meitat de tot allò que el Cabrera havia acapatat o tenia per Pere de Queralt al castell del Tallat.

Tant el concedent com els beneficiaris i el fill d'aquests, Pere, signaven la conveniència. A més, però, l'acte era signat pels següents personatges: Ramon de Cervera, el senyor eminent del lloc, Pere de Queralt, el feudatari de l'anterior, Guillem d'Aguilar, que sembla el castlà o un feudatari del Cabrera, i un tal Pere de Riner, un dels vassalls de confiança de Ramon de Cervera.

Pel que a nosaltres ens interessa, el document ens confirma que el feudatari principal, Pere de Queralt, a la data que registra l'esmentada conveniència, havia ja fet gestions amb Guillem de Cabrera en

42. A.H.N.M., Clero, carp. 1199, perg. 19. Vegeu Apèndix Documental, n.º 1.

43. A.H.N.M., Clero, carp. 2003, perg. 5. Vegeu Apèndix Documental, n.º 3.

vistes a la defensa del castell del Tallat, que el dit Pere posseïa en feu de Ramon arran de la conveniència signada amb aquest el 26 de gener de 1150⁴⁴. No hem trobat l'instrument que registra la conveniència entre Pere de Queralt i Guillem de Cabrera, la qual cosa ens impedeix de conèixer plenament les condicions pactades entre ambdós; només podem afirmar, en tot cas, que l'acte degué ésser subscrit entre el 1150 i 1155.

El document de novembre de 1155 ens esmenta, per altra banda, un personatge nou en aquesta història: es tracta de Guillem d'Aguilar, al qual restava vinculat Pere de Malacara, de manera que havia d'ésser home seu i a més li havia de lliurar la potestat del castell i fer-li la firma de dret. En efecte, l'Aguilar era feudatari del Cabrera pel castell del Tallat, i poc temps després aconseguia d'aquest cavaller ampliar els seus drets a la contrada car el 21 de maig de 1156 el Cabrera encomanava al dit Guillem el castell de Montblanquet amb els seus termes, de manera que ho havia de tenir amb les mateixes condicions que el donatari posseïa ja el castell del Tallat⁴⁵. A més, l'Aguilar rebia una tercera part dels feus i de tots els drets, i una jovada de terra, tot lo qual hauria de tenir pel Cabrera en feu, llevat dels estacaments, que se'ls reservava el concedent. També li encomanava el cavaller juntament amb el castell, amb la condició que fos home de l'Aguilar i firmés a aquest l'estacament i li donés la potestat del castell sempre que li fos requerida pel dit Aguilar, el qual tindria l'esmentat cavaller amb ell sempre que hagués de fer cavalcades o anar a l'exèrcit amb el seu senyor Guillem de Cabrera. Tots els altres serveis del cavaller de Montblanquet se'ls retenia Guillem de Cabrera. El concessionari, es comprometia, de la seva banda, a ésser vassall del Cabrera, a donar a aquest la potestat del castell sempre que li fos demanada personalment o mitjançant un nunci, a fer hosts, cavalcades, plàcits, exèrcit i serveis, segons el valor del feu que rebia. Es comprometia també a ajudar-lo a guardar el castell i a defensar-lo contra tota persona. Per últim, Guillem d'Aguilar i el seu pare Ramon lloaven els acaptes que Guillem de Cabrera havia fet al terme del castell de Montblanquet.

També en aquest acord hi eren presents, car signaven la concessió, Ramon de Cervera, Pere de Queralt i Pere de Malacara, a més dels testimonis Pere de Riner i Pere de Boixadors.

44. A.H.N.M., Clero, carp. 2000, perg. 17. Vegeu Apèndix Documental, n.º 2.

45. A.H.N.M., Clero, carp. 2003, perg. 20. Vegeu Apèndix Documental, n.º 4.

3. PERE DE QUERALT, PELEGRÍ A JERUSALEM

L'ardidesa i l'exercici de les armes no foren obstacle perquè Pere de Queralt fos un home profundament religiós. Aquests sentiments, el feudatari de l'Espluga els palesà a través de la seva actitud vers els monjos cistercencs de Poblet, els quals foren objecte de diverses donacions, així com també arran de la seva professió a l'esmentat monestir el 1166. També, dins d'aquesta línia, hom podria interpretar el desig de Pere de Queralt d'anar en pelegrinatge a Jerusalem. Aquesta circumstància tingué obviament incidències als feus que Pere tenia a aquesta contrada de la Conca de Barberà, i determinà que Pere abans d'emprendre el viatge, organitzés els seus drets durant la seva absència. Així, el 22 de març de 1157, realitzava una conveniència amb el seu feudatari Guillem de Cabrera⁴⁶. Pere, doncs, amb motiu del viatge que pensava fer, encomanava a Guillem, a la seva dona Adalaida i als fills d'aquests esposos el castell del Tallat, situat dins el terme del castell de Montblanquet, juntament amb els feus que Pere havia acaptat de Ramon de Cervera, amb els cavallers i una quarta part de les sortides. A més, els donava cinc cavalleries de terra com a diumenge, a percebre en els dominis de Pere, des de la serra Carbonera fins al castell de Queralt. També els concedia la meitat del delme que rebia a l'Espluga i en tot cas, l'esmentat delme pel valor de les cinc cavalleries, i que així ho havien de fer complir els que tenien aquests honors en cas de no retornar del viatge que anava a iniciar cap a Terra Santa.

El Cabrera, de la seva banda, prometia que quan s'hagués possessionat plenament de les cinc cavalleries, seria juntament amb els seus homes, solius del Queralt, llevat dels senyors de Cabrera, i que lliuraria la potestat del castell del Tallat a Pere sempre que li fos demanada. Es comprometia també a ajudar-lo en la guerra amb els cinc cavallers, i a defensar-lo contra qualsevol persona, exceptuats els senyors de Cabrera; i en aquest cas, li lliurarien un fill, si el tinguessin, i sinó, un dels millors homes dels beneficiaris amb els cinc cavallers que tenen o tindran pel dit Pere, al qual faran hosts, cavalcades, corts, seguicis i plàcits, juntament amb els cinc esmentats cavallers.

Signaven aquesta conveniència Pere, la seva mare Ponça, Guillem de Cabrera i la seva dona Adalaida, que eren els atorgants de l'instrument. A més, Ramon de Cervera, el senyor major, Gombau d'Oluja

46. A.H.N.M., Clero, carp. 1197, perg. 7-11. Vegeu Apèndix Documental, n.º 5.

i Ramon de Timor, parents de Pere, Pere de Riner i Pere Bernat de Vallfogona, tots els quals actuaven de testimonis a l'esmentat acte.

Pere de Queralt havia realitzat aquest llarg pacte amb el Cabrera, tal com indicava el primer, amb motiu del viatge que volia fer a Jerusalem. Es això l'única nota relativa a aquest viatge, per bé que el fet que en aquest període, segons les nostres dades, el feudatari de l'Espluga no apareixi signant els documents d'aquest indret fins a principis de 1160⁴⁷, podria confirmar l'absència de Pere de Queralt d'aquests feus i el seu pelegrinatge a Terra Santa.

Per altra banda, hom registra un notable reforçament del Cabrera a l'Espluga de Francolí, que podia respondre a la confiança derivada dels bons serveis prestats a Ramon de Cervera a aquesta contrada, durant l'absència de Pere de Queralt. En aquest sentit, trobem que el dit Ramon juntament amb la seva dona Ponceta, el 24 de desembre de 1159, concedia a Guillem i a la seva dona Adalet dos camps situats a la partida de l'Amalguer; un dels dos limitava amb la propietat que el Cabrera tenia ja pel concessionari i per Pere de Queralt, amb el riu Francolí, amb les terres del concedent, amb l'illa Pallaresa, amb el torrent que venia de l'Espluga i amb el camí que anava a l'esmentat camp de Ramon de Cervera⁴⁸. El concedent es retenia les costes que limitaven amb el camp objecte de la donació de manera que en el cas que hi volgués fer una devesa, pogués tenir la meitat dels conills que hom hi pogués caçar. Li donava, a més, el dret consistent en la meitat de la peça que el dit Guillem posseïa en tinença del Cervera i del Queralt, i cases a la vila, segons ja constava en altres documents en poder del beneficiari. Tot això era donat en propi alou, de manera que el Cabrera o tindria lliurement llevat de l'obligació de fer trenta dies de fadiga, en cas de venda o empenyorament, al Cervera. Els senyors es comprometien, sorgides greus divergències amb els concessionaris, a no destruir-los les cases de l'Espluga ni a fer-los cap altre mal. Els Cabrera, de la seva banda, convenien arran de tot això que rebien, a fer defensar el castell de l'Espluga en cas de guerra i si ells no ho podien fer personalment hi assignarien un cavaller que assumiria per ells aquesta obligació.

47. A.H.N.M., Clero, carp. 2005, perg. 6.

48. A.H.N.M., Clero, carp. 2005, perg. 1. Vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga, obra cit.*, pàg. 146.

4. L'INGRÉS A POBLET DE PERE DE QUERALT. ELS SEUS DRETS A L'ESPLUGA

El feudatari de l'Espluga, Pere de Queralt, degué retornar del pelegrinatge a començament de l'any següent, el 1160, és a dir ben poc temps després de la concessió de Ramon de Cervera a Guillem de Cabrera, referent a l'Espluga de Francolí. Així, Pere de Queralt signava, juntament amb els seus senyors Ramon de Cervera i Ponceta, en dos instruments redactats el 29 de febrer de l'esmentat any i relatius a l'Espluga de Francolí. El primer, registra la donació feta per Ramon, la seva muller Ponceta i llur filla Elicsén, en favor de Berenguer Ferrer i els seus, d'una terra campa de quinze mitgeres de sembradura, d'hortos i farraginars i cases a la vila, tot en alou. De l'esmentada terra els donadors en precisaven la situació de tres peces; l'una situada a la partida de l'Amalguer, que afrontava precisament pel migdia amb Guillem de Cabrera, i amb el Francolí per sol-ixent; la segona, situada a la Plana, més enllà del riu, que limitava per sol-ixent amb l'alou de Ramon de Corregó⁴⁹, pel migdia, amb els horts de la comtessa —és a dir, d'Almodis, la dona de Ponç de Cervera, senyors de l'Espluga Sobirana—, i per ponent, amb el farraginar de Ramon de Fàbregues; i l'altra peça de terra, situada al costat del bosc, limitava pel migdia amb el torrent fins a l'alou Pallarés, i per sol-ixent amb l'alou de Guillem de Valldelord. Tot això era concedit a Berenguer Ferrer i als seus amb la condició d'ésser homes dels concedents i a romandre a l'Espluga; així mateix, els senyors, els eximien de les prestacions d'obra, de quístia i de tragí, restant, però, obligats al pagament dels delmes i primícia.

Un dels signants d'aquest document era Pere de Pinòs, el clergue que al setembre de 1150, havia rebut de Ramon de Cervera una cavalleria a l'Espluga, a més de quatre esglésies a la contrada, entre les quals la de vila⁵⁰. Ara, Pere de Pinòs, en el segon document, alienava d'acord amb els seus senyors, Ramon i Ponceta, la cavalleria a Pere Ponç de Segura i al seu fill Gerald⁵¹. Hom estipulava amb cent morabatins el valor de la cavalleria que venia Pere de Pinòs⁵². Entre les obligacions que acceptaven els compradors, cal fer esment, la de tenir

49. Sobre la família dels Corregó a l'Espluga, vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga, obra cit.*, pàgs. 174-180.

50. Vegeu més amunt pàg. 34.

51. Sobre els Segura, vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga, obra cit.*, pàgs. 174-180.

52. A.H.N.M., Clero, carp. 2005, perg. 7 i 5 (còpia).

un cavaller a servei de Ramon de Cervera, en cas de guerra al castell de l'Espluga, i un home que estigués permanentment al lloc. Pere de Queralt, el feudatari, juntament amb d'altres cavallers de l'Espluga, signava la alienació.

De fet, aquesta marca, segons les nostres dades, l'última intervenció documentada del feudatari a l'Espluga de Francolí, abans del seu ingrés a Poblet, esdevingut probablement el mes de març de 1166⁵³. A finals de febrer del dit any, per un instrument redactat pel sots-diacon Pere, sabem que el Queralt posseïa encara un capmàs, juntament amb el seu senyor Ramon de Cervera, que tenia Ramon Dalmau el qual en tal data donava la meitat a la seva neboda Ermesen i al marit d'aquesta, Pere de Pou⁵⁴.

Pocs dies després, Pere de Queralt, havent decidit abandonar el segle, atorgava el seu testament, redactat pel monjo Arnau, davant el bisbe d'Osca i ex-abat de Poblet, Esteve, de Vidal, abat de Fontfreda, de Pere, abat de Valldaura, d'Hug, abat de Poblet i dels nobles de la comarca Ramon de Cervera, Gombau d'Oluja, Berenguer d'Aguiló, Pere de Banyeres, Bernat de Barberà, Bernat de Guàrdia i del prevere de Santa Coloma, Bonet⁵⁵. La presència d'aquests personatges confirma plenament la importància de l'acta que registra el testament i l'ingrés en la religió cistercenca d'un dels cavallers de més merescut prestigi de la contrada. No pretenem fer una anàlisi del testament de Pere de Queralt, car Santacana⁵⁶, Altisent⁵⁷, i Benet⁵⁸, n'han subrallat els trets més importants, la qual cosa ens eximeix d'aprofundir els aspectes globals, per bé que creiem oportú d'insistir en aquells punts que fan referència específica a la banda occidental de la Conca de Barberà. Pere, doncs, deixava al seu nebot Gombau d'Oluja, un dels cavallers més afavorits per les seves disposicions testamentàries, entre altres honors, els tres castells que tenia en feu de Ramon de Cervera, és a dir, l'Espluga, Montblanquet i Conesa, de manera, però, que el primer l'hauria de tenir Guillem de Timor, amb dues parts de la dominatura de Pere i els cavallers, els quals haurien d'ésser solius de Gombau; el segon, l'hauria de tenir també el dit Guillem, juntament amb els cavallers sòlidament per Gombau; i el tercer, el de Conesa,

53. Vegeu A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàg. 151, nota 43.

54. A.H.N.M., Clero, carp. 2009, perg. 18.

55. Jaime SANTACANA, *El Monasterio de Poblet*, obra cit., pàgs. 505-509, doc. 62. Data el document el 1167.

56. Jaime SANTACANA, *El Monasterio de Poblet*, obra cit., pàgs. 77-78.

57. A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàgs. 151-153.

58. A. BENET I CLARÀ, *La família Gurb-Queralt*, obra cit., pàgs. 128-133.

el tindria Ramon de Timor per Gombau, amb les mateixes condicions, i, a més, amb dues parts de la dominicatura que hi posseïa Pere. De les altres propietats i drets que Pere tenia a l'Espluga, establia que el delme fos per a l'arquebisbe i l'església de Tarragona, de manera que hom pregués per la seva ànima i que el prelat pagués per raó d'aquesta donació cinquanta morabatins a aquelles persones que indicaria el testador. Al monestir de Poblet deixava el molí coper que tenia a l'Espluga⁵⁹, de manera també que l'abat pagués dos-cents sous a aquelles persones que designaria Pere. Les seves cases a la vila les deixava per meitat a Gombau i a Guillem de Timor.

Tot seguit, i probablement al mateix temps del seu testament, Pere vestí la cogulla del Cister i naturalment els seus hereus es possessionaren dels honors i drets que arran de l'esmentat testament els pervingueren. En tot cas, hem de subratllar que Pere restà apartat absolutament de la direcció dels béns que havia tingut mentre era al segle. En efecte, la desaparició de fet i de dret d'un feudatari del prestigi de Pere, motivà, per exemple, que pocs dies després de l'ingrés en religió del cavaller, Ramon de Cervera i Ponceta, el 22 de març de 1166, concedissin a catorze repobladors l'alou que posseïen al castell de Montblanquet, de manera que conreassin les terres i s'establiessin i visquessin al dit lloc, amb la condició que prestessin el delme i la primícia als concedents, els quals els exoneraven de toltes i forces, tant als esmentats pobladors com als seus successors. A més, els Cervera es reservaven llur dominicatura i la justícia damunt els habitants, els quals s'obligaven sota pèrdua de l'honor que cada qual rebia, a mantenir un home que ajudés el senyor en la defensa del castell de Montblanquet⁶⁰.

Així mateix, en una important concessió que Ramon de Cervera, juntament amb la seva dona Ponceta i llur filla Elicsen, feien al monestir de Poblet el 3 de maig de 1166, el feudatari Pere de Queralt ja no signava, mentre trobem la confirmació dels seus successors en el feu: Gombau d'Oluja i Guillem de Timor⁶¹. Aquest document, que registrava el permís en favor dels monjos de poder extreure pedra de l'Espluga per tal de construir el monestir i les seves dependències, confirmava també la donació d'un terç d'un molí que Pere de Queralt havia donat als frares, i dos terços que havia concedit Arnau Moltó.

59. A. ALTISENT, *L'Espluga*, obra cit., pàgs. 151-152.

60. José María FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia*, obra cit., vol. I, pàgs. 187-188, doc. 130.

61. Jaime SANTACANA, *El monasterio de Poblet*, obra cit., pàgs. 499-501, doc. 56.

Un altre document, redactat per l'escrivà reial Pere d'Ossor, el mes de juny de l'esmentat any 1166, ens confirma l'ingrés del Queralt al monestir de Poblet així com el traspàs dels seus honors als seus hereus⁶². Fou arran de l'ingrés de Pere al monestir que aquest era molestat pels creditors del novici que volien moure plet contra Poblet per incompliment dels contractes subscrits per Pere mentre era al segle. L'abat Hug juntament amb altres frares havien presentat el cas al rei, el qual d'acord amb la seva cúria manà que no molestessin els monjos per l'esmentada raó ja que la responsabilitat i obligacions dels actes subscrits per Pere de Queralt, aleshores monjo de Poblet, competia als seus hereus, i en cap manera al monestir.

De fet, els dos successors de Pere de Queralt en el feu de l'Espluga de Francolí, segons les nostres dades, actuaren ben poques vegades a aquest lloc. Del feudatari major, Gombau d'Oluja, no coneixem cap document que ens confirmi la seva intervenció al lloc, la qual cosa evidentment no nega el traspàs dels drets de Pere al seu nebot. En tot cas, cal assenyalar que l'herència rebuda per Gombau no degué ésser, a curt termini, massa afalagadora, car els deutes i obligacions imposats pel Queralt resultaven gravosos per a l'economia dels beneficiaris. Així, Gombau d'Oluja, amb Guillem i Ramon de Timor havien de lliurar dos mil sous barcelonesos a Ermessèn, la filla del testador, la qual dona podia retenir les dominicatures del seu pare a l'Espluga, Conesa i Queralt fins al lliurament de l'esmentada quantitat. També, d'altra banda, els esmentats beneficiaris havien de donar durant quatre anys la meitat de les rendes de Santa Coloma a l'arquebisbe de Tarragona perquè consagrés l'església d'aquest lloc. Potser el fet que Gombau i Guillem demanessin ajut econòmic al seu oncle Hug de Cervelló, arquebisbe de Tarragona, en unes dates immediatament després de rebre l'herència de Pere de Queralt, hom l'hauria de relacionar precisament amb la necessitat que tenien de numerari per tal d'assumir els deutes i obligacions del Queralt⁶³. Així mateix s'inicien per aquests anys les relacions de Gombau amb els Templers de Barberà, els quals veiem que sovint són compradors de diversos drets del cavaller; potser cal també pensar que Gombau trobà en els Templers uns bons financers de les seves múltiples obligacions econòmiques⁶⁴.

62. Jaime SANTACANA, *El monasterio de Poblet, obra cit.*, pàgs. 501-502, doc. 57.

63. Vegeu Petrus de MARCA, *Marcha Hispanica sive Limes Hispanicus*, Paris, 1688, col. 1353, doc. CCCCLVI.

64. Josep Maria SANS I TRAVÈ, *La Comanda del Temple de Vallfogona de Riucorb. Primera Part: La creació i formació del patrimoni (Segles XII i XIII)*, «Quaderns d'Història Tarraconense» II (1980), pàgs. 13-18.

Diversament, però, esdevinguè amb Guillem de Timor, el sots-feudatari de l'Espluga per Gombau, ja que, si bé en poques ocasions, el trobem intervenint a l'esmentat lloc. Així, el 5 de febrer de 1178, Guillem de Timor, juntament amb la seva muller Ermessèn i llur fill Arnau, donaven al monestir de Poblet «Un salt d'aigua sota la roca, segons anava de la ribera sobirana a la sotirana», amb totes les aigües que discorrien per aquesta ribera, per tal que els monjos hi poguessin fer bastir molins; d'aquesta donació exceptuaven l'aigua que ja posseïa el molí coper que ja era dret del monestir⁶⁵. Hom fixava, a més, que dels molins que fessin construir els frares, els concedents haurien de tenir una tercera part mentre que els frares tindrien les dues restants i la «montclairia», segons era el costum de la contrada.

Probablement poc temps després degué morir Guillem de Timor car el 29 de gener de 1205 trobem la seva vidua juntament amb llurs fills Arnau, Dalmau, Pere, Ramon i Galcerà donant al monestir de Poblet, per l'ànima del difunt marit i pare, els drets que tenien en els molins que els frares posseïen davant de l'Espluga, dos dels quals eren todelers i l'altre coper⁶⁶. Aquesta donació fou confirmada després, el mes d'agost de 1206, pel senyor eminent Guillem de Guardiolada, el qual alienà al monestir el domini que hi tenia⁶⁷.

Heredà els drets que Guillem tenia a l'Espluga el seu fill Arnau de Timor. Sembla que aquest topà ben aviat amb el seu senyor Guillem de Guardiolada arran dels drets que el feudatari reivindicava al lloc. En efecte, un document redactat pel sots-diacon Ramon el 6 de març de 1208 ens confirma l'existència de «moltes desavenences i litigis» entre el Guardiolada i el Timor, que foren solucionats mitjançant una amigable composició en la qual intervingueren Guillem d'Àguiló i Dalmau de Timor, sota pena de cinc-cents auris per la part que no complís i pagadors a la part que mantingués allò que era pactat⁶⁸. Aquest acord fixava que el senyor hauria de tenir una sisena part del benefici dels molins de la vila de l'Espluga Inferior i també dels produïts per raó de l'administració de la justícia senyorial, concretament dels procedents de les fermances i estacaments. Les cinc parts restants haurien de pertànyer a Arnau de Timor. Hom també fixava que el senyor eminent podia tenir un batlle per tal d'administrar els seus drets i que designaria a sa voluntat, el qual batlle seria lliure i franc junta-

65. Jaime SANTACANA, *El monasterio de Poblet, obra cit.*, pàg. 651, doc. 193

66. *Cartulari de Poblet, obra cit.*, pàgs. 137-138, doc. 229.

67. *Cartulari de Poblet, obra cit.*, pàg. 201, doc. 329.

68. A.C.A., O. M., Secció 1.ª, Armari 15, perg. 546.

ment amb els seus delmes. Quant als bans, se'ls repartirien per meitat senyor i feudatari, de manera que haurien d'ésser recaptats conjuntament pels batlles de cadascun d'ells. En cas, però, de controvèrsia, hom estipulava que la causa hauria d'ésser tractada i resolta pel batlle del Timor, per bé que del benefici que d'això provingués, cinc parts correspondrien al feudatari i la sisena restant al Guardialada. A més, que aquell que fos objecte de ban i hagués d'ésser castigat corporalment hauria d'ésser feta la punició pel batlle del feudatari.

L'acord establia també que el senyor eminent posseiria totalment lliure l'honor de la Pallada, en el qual res en percebria el feudatari; aquest, però, tindria els seus drets en aquell lloc entremig de la vila superior i inferior, de la mateixa manera que els tenia en els cavallers aloers de la vila inferior. Per últim, hom fixava que Arnau de Timor rebria les cugúcies, exòrquies i intèsties, per bé que s'hauria de donar a Guillem de Guardialada la sisena part. La composició era signada, a part del senyor i feudatari, pels dos componedors Guillem d'Aguiló i Dalmau de Timor, i per altres nobles de la comarca, com Pere de Puigvert, Guillem d'Òdena, Bernat de Vilafranca i Bernat de Conesa.

Arnau de Timor alienà progressivament els drets que li havien pervingut a l'Espluga. Beneficiari d'alguns d'aquests drets en fou el monestir de Poblet. Així, el 31 de juliol de 1219, el dit feudatari, amb consentiment i aprovació de Guillem de Guardialada, el qual així mateix traspassava els drets que com a senyor eminent posseïa, donava a l'abat Arnau tots els drets que tenia al molí d'en Pinós, situat a la ribera del Francolí, a l'Espluga Jussana⁶⁹. La concessió era feta per l'ànima del seu germà Guillem, de manera que el cellerer major de Poblet donés el 16 d'agost de cada any, aniversari de l'inhumació del seu germà, més bon pa i més bon vi, i cinquanta sous de pitaça, a percebre sobre les rendes de dit molí, als frares de la comunitat popoletana. Deu anys després, Arnau de Timor juntament amb la seva dona Raimona es venien tots els drets que posseïen a l'Espluga al senyor de la vila Jussana. És molt probable que Arnau no tingués ja massa interès en ésser feudatari d'un senyor, Guillem de Guardialada, amb el qual podia competir en prestigi i poder, sobre tot arran de la compra del castell de Queralt, feta el 20 de desembre de 1212 a Berenguer de Queralt⁷⁰.

69. FINESTRES, *Historia del Real Monasterio de Poblet, obra cit.*, II, pàg. 213.

70. Maria-Mercè COSTA, *La família de Queralt, obra cit.*, pàg. 101; Albert BENET I CLARÀ, *La família Gurb-Queralt, obra cit.*, pàg. 173.

Això ens faria entendre que Arnau, el 10 de febrer de 1229, decidís de vendre per 800 morabatins alfonsins al seu senyor Guillem de Guardialada tots els drets que tenia al castell, vila i terme de l'Espluga Jus-sana i un moli i un hort que tenia a l'Espluga Sobirana per Hug de Torroja ⁷¹.

De fet, aquest acte representava la liquidació total dels drets que el 1150 havia adquirit a l'Espluga Pere de Queralt, el primer feudatari del lloc. Amb aquesta alienació acabava també a l'Espluga la intervenció de la nissaga dels Queralt, al mateix temps que la figura del feudatari major, figura que no havia de tornar a aparèixer a L'Espluga de Francolí fins a la segona meitat del segle XIII en la persona d'Huguet de Cervelló.

JOSEP MARIA SANS I TRAVÉ

Solivella, gener de 1979

71. A.C.A., O.M., Secció 1.ª, Armari 15, perg. 445.

APÈNDIX DOCUMENTAL *

1

1147, abril, 2.

Ramon de Cervera, fill de Ponç Hug i de Beatriu, dóna a Guillem de Cabrera el castell del Tallat de Barberà, amb els seus termes i afrontacions, llevat de les dominicatures que hi tenen d'altres cavallers. Li dóna, a més, una dominicatura de tres parells de bous i la meitat del delme del terme, els estacaments, la meitat dels plàcits, rendes i justícies, una tercera part de les pernes, i els emprius i serveis, segons acostumen a tenir a la contrada els castlans en llurs castells. El concedent promet també de fer confirmar la donació per part de la seva dona i els seus fills. Guillem de Cabrera, de la seva banda, s'obliga, després que hagi estat bastit el castell i poblat el terme, i segons el valor del feu que rep, a fer-li serveis i host, al mateix temps que es compromet a no establir cap castlà en el castell sense el consell del dit Ramon.

AHNM, Clero, carpeta 1199, pergami n.º 19 (En el marge inferior, en lletra del segle XIII: «Hoc instrumentum fuit factum anno Domini millesimo CºXLVIº»).

Sit notum cunctis presentibus atque futuris quam ego Raimundus de Cervaria, filius Pontii Ugonis et Beatricis, in Dei nomine, dono tibi Guilleme de Capraria quoddam castrum meum alodium nominatim Taiad de Barberano cum suis terminis et affrontacionibus et cum omnibus eiusdem castro pertinentibus preter diminicaturas quas alii milites tenent per me in ipsius castri terminis, videlicet, Raimundus Bernardi de Elost et alii. Sub tali racione ut tu Guillemus de Capraria habeas per me in ipso castro vocitato Taiad in tuo dominico laboracionem tribus paribus boum et per omnia loca medietatem decimi et omnia stacamenta atque medietatem placitorum omnium et exituum vel iusticiarum ac tertiam partem pernarum atque adempramenta et servitia sicut alii castellani ipsius terre habent in suis castris. Et ego Raimundus predictus convenio tibi Guilleme prescripte ut faciam hoc donum laudari et donari atque firmari tibi a coniuge mea et filiis meis. Et ego Guillemus supranominatus convenio tibi Raimunde iam dicte domine mi ut postquam illud castrum fuerit bastitum et populatum et viderimus honor atque dominicatura quem valorem habuerit faciam tibi hostes et servicia secundum valorem illius honoris et non mittam castellanum in ipso castro nisi cum tuo consilio. Si quis hoc disrumpere voluerit agere, non valeat,

* Agraieixo les facilitats donades per Professor Dr. Emilio Sáez, Director de l'Institut d'Estudis Medievals del C.S.I.C., de Barcelona, per tal de poder consultar les fotografies dels pergamins de Poblet, conservats a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid. Així mateix agraieixo les referències facilitades per Sr. Antoni Carreras i Casanova.

sed in dupplo componat et ea deinceps scriptura firma permaneat omni tempore. Actum est hoc II idus aprilis, anno X regni regis Leudovici iunioris.

Sig+num Raimundi de Cervaria, qui hoc facio et firmo firmarique rogo. Sig+num Raimundi Guillemi de Odena. Sig+num Raimundi Bernardi de Ellost. Sig+num Arnalli de Montepavonum. Sig+num Raimundi de Capraria. Sig+num Guillemi de Ederis. Sig+num Raimundi de Ellost. Sig+num Peregrini.

Firmo Bernardus (signum) que scripsi scripta rogatus die et anno quo supra.

2

1150, gener, 26.

Ramon de Cervera encomana a Pere de Queralt i a la seva muller Jordana el castell de Conesa, i els dóna en feu l'Espluga de Francoli, amb el castell que hom hi ha de bastir, la meitat de la dominicatura que hi té el dit Ramon, i el manament, districte i senyoria. Els dóna, a més, el castell del Tallat en feu. Pere de Queralt, de la seva banda, per totes aquestes concessions, s'obliga a ésser home soliu del Cervera, llevat dels senyors de Queralt.

AHNM, Clero, carpeta 2000, pergami, n.º 17.

In lege Gotorum ordinatum est quod res donatas si in presenti fuerint tradita nullatenus reptantur a donatore. Igitur, in Dei nomine, hec est convenientia que esta facta inter Raimundum de Cervarie et Petrus de Chralt et coniux eius Jordana. In primis donat Raimundus de Cervarie ad Pere de Cheralt et coniux eius Jordana ipsum castel de Conesa quo modo ego habeo vel habere debeo apud ipsas duas partes de ipsa sua dominicatura quod ibi habet e abere debet, et dont etiam ipsum militem solidamente, et abeat ipsum castel de Conesa per Pere de Chralt et coniux eius Jordana quo modo habet per Raimundum de Cervarie, et donat eis ipsa Spluga apud ipsum castel qui siat factum, et apud suis terminis et pertinenciis qui ad ipsum castrum pertinent per feu et que abeamus per vobis. Et desuper dono vobis medietatem de ipso meo dominico de quantum ego ad meum opus retineo et in antea abuero, de aquis, de molendinis, de pratis, de pascuis, de garricis, silvis, montibus, collibus, planis, pratis, petris, petraris, vieductibus vel resductibus, de toto qui ad usum omine pertinet et in verba hominem avertit, et mandamentum et districtum et senioraticum in ipso castel et in ipsis homines. Et donat eis ipso milite apud suum fevos solidamente. Et que eo abeat per Pere de Chralt quo modo abet per Raimundum de Cervarie, pro nomine Arnall de Montpao. Et donat eis ipsum ferrer, et si exierit ullum avere dividant per medium. Et retineo ego Raimundus ipso baiulo et presbitero et medietate de ipsum decimum unde stabiliat V milites; et in ipso baiulo vel presbiter sive in ipsis V milites non abeat rem Pere de Chralt nisi in ipsos V milites aloders qui siant homines de Pere de Chralt, salva fidelitate de Raimundi de Cervarie. Et desuper donat eis ipsum Taiad de Barbera apud ipsum castel qui siant factum, et ipsis terminis et pertinenciis qui ad ipsum castrum pertinent per feu, et medietatem de ipsum dominicum que ei abet e abere debet et ipsum milite solidament. Et per istum donum superscriptum convenit ego Pere de Chralt ad te Ramon de Cervaria que siat tuum solidum contra cunctos omnes vel feminas, exceptus ipso domino de Chralt. Et si domino de Chralt et Raimundus de Cervera stabant male, ego Pere de Chralt con-

venio tibi tibi Ramon de Cervarie que ego libero unum de meis meliores parentes ut unum de meis meliores omnes qui te adiuvent apud ipsum kastel de Rodrig et apud ipsis omnes vel milites que habeo per te. Et ego Ramon de Cervera retineo ipsas questias de ipso castel de Spluga, que Petrus de Chralt non abeat in illas nullam rem. Convenio ego Pere de Chrallt ad te Ramon de Cervera que ei faciat ostes et cavalcadas et cortes et placitos et sequiis. Et si ego Pere de Chrallt ero in ostes ut in cavalcadas apud domno de Chrallt que ego libero ad te unum de meliores meis parentes ubi meliores meis omnes apud ipsos milites que paretum teneo. Et ego Pere de Chrallt dono tibi Ramon de Cervarie potestates de ipso iam dicto castro quantasque vices ille me demandet iratus vel pagatus per se vel per suo nuncio. Et ego retineo statica in ipsos III castros quod suprascriptos quando stare voluerint. Et si ego Raimundus de Cervera stare non voluero, quod abeat Pere de Cerallt statica in ipsos castros de Spluga vel de Taiad et de Conesa. Actum est hoc VII kalendas febroarii, anno XIII°, regnante Leovicij regi iunioris.

Sig + num Ramon de Cervara. Sig + num Poncium de Cervera, nos ambos fratres qui ista carta donatio mandavimus scribere et firmavimus apud digitos nostros et laudamus et damus et confirmamus et corroboramus per bona voluntate sine nullo malo ingenio per hic et in perpetuum.

Sig + num Pere de Chralt. Sig + num Arnall de Montpao. Sig + num Gonball. Sig + num Pere Bernatl qui hoc laudant et firmant.

Reimundi, levite, qui hec (signum) scripsid.

Frater Guillelmus de Terrachona hoc translatum IIII° kalendas iulii, anno Domini M^oCC^oL^oVI^o, cum suprascriptis in XX am. linea ubi dicitur «et damus» et XXIX ubi dicitur «sine malo ingenio», et hoc signum (signum) fecit.

3

1155, novembre, 4.

Guillem de Cabrera i la seva muller Adalet donen als esposos Pere de Malacara i Dolça, el castell del Tallat, situat dins els termes de Montblanquet, amb la meitat dels acaptes que el concedent havia fet, i tots els estacaments, amb la condició, però, que siguin homes de Guillem d'Agular, al qual donaran la potestat del castell i firmaran el dret. El concessionari, de la seva banda, s'obliga a ésser home soliu de Guillem, llevat de Gombau d'Oluja i d'aquells senyors pels quals tingués un feu de valor superior, i a fer host i cavalcada i serveis, segons el valor del feu que rep. Guillem dóna a Pere, a més, la meitat de tot allò que havia acompanyat de Pere de Queralt al castell del Tallat.

AHNM, Clero, carpeta 2003, pergami n.º 5.

In nomine Domini: Ego Guillem de Cabrera et mulier mea Adalet donatores sumus nos vobis Petrus de Malacara et ad coniux tua Dolca et ad filii vestris. Per hanc scripturam donacionis nostre sic donamus nos vobis castellum de Muntblanc que vocant Taliad cum media de parte de ipsos acaptes que ego feci in ipso castro de Montblanco vel in suo termine, et omnia stacamenta et sciatis hominem de Guillem de Agilar et donetis potestatem illi de ipso castro quantasque vicis illi demandet et firmatis illi directum et faciatis; nullum alium servicium non faciatis. Et ego Petrus

de Malacara convenio tibi Guillem de Chabrera ut siat tuum solidum extra Gonbal de Ulluga ad de alios seniores unde plus teneat per illos. Et facio tibi hostes et chalvacades et servicii secundum valorum honoris aut valuerit. Et insuper ego Guillem de Chabrera dono tibi Petrus de Malachara vel ad tuis medietatem de quantum abeo vel acaptavi de Petrus de Cheralt * in alio castro que vocant Taliad. Et qui hoc dirumpere voluerit, in duplo componat cum omni sua melioracione. Actum est hoc. Facta ista carta donacione II nonas Kalendas de november, anno VIII° X^o regnante Ledovicho rex iunoris.

Sig + num Guillem de Chabrera. Sig + num Adaled, nos qui ista carta donacionis fecimus scribere et ad testes firmare rogavi. Sig + num Raimundus Cervarie. Sig + num Petrus de Cheralt. Sig + num Guillem de Agilar. Sig + num Petrus de Riner. Sig + num Guillem Mango. Sig + num Raimundus Rogearii. Sig + num Petrus de Malacara. Sig + num Dolca coniux mea. Sig + num Raimundus de Malacara, filii nostri.

Petrus, levita, que vocant Alegret qui hoc scripsit et istas literas suprapositas in VII^a linea die et anno quo (signum) supra.

* de Petrus de Cheralt, *interlineat*.

1156, maig, 21.

Guillem de Cabrera encomana a Guillem d'Aguilar el castell del Tallat, amb els seus termes i afrontacions. Li dona, a més, la tercera part dels feus i de tot allò que hi té, i una jovada de terra de sembradura, de manera que ho tingui tot en feu. Llevat dels estacaments. Li encomana també el cavaller que tingui l'esmentat castell, de manera que sigui home del concessionari i li firmi l'estacament i li dongui sempre la potestat del castell. Guillem d'Aguilar, de la seva banda, es compromet a ésser home fidel del Cabrera i a lliurar-li la potestat del castell sempre que li fos demanda pel seu senyor; i, a més, a fer cort, seguicis, cavalcada, plàcits, exèrcit i serveis, segons el valor de l'honor que rep. El concessionari, juntament amb el seu pare Ramon lloen els acaptes que Guillem de Cabrera va fer al terme de l'esmentat castell.

AHNM, Clero, Carpeta 2004, pergami n.º 1.

Notum sit cunctis presentibus atque futuris comuniter quod ego Guillemus de Caprera comendo tibi Gillemo de Agilar castrum de Montebianco cum totis suis terminis et omnibus afrontacionibus sicut castrum de Taldat melius habet. Et do tibi terciam partem fevum et de omnibus rebus quecumque impetravi, et laboracionem ad unum bovem. Et totum supradictum teneas et habeas de me per fevus preter stacamenta. Et comendo tibi militem cum castro supradicto qui sit tuus homo et firmet tibi stacamentum et faciat. Et de castro supradicto do tibi potestatem quot vicibus iratus vel letus requisieris ab eo. Et quando ego Gillemus de Caprera mandavero ire in exercitu vos et militem vel in cavalcada miles sit vobiscum. Et totum alium servicium de milite ad me retineo. Et ego Gillemus de Agilar tibi Gillemo convenio de Caprera quod fidelis homo tuus in omnibus rebus sim et a te dem potestatem de castro supradicto quantas vices iratus vel [le]tus a me petieris per te atque per tuum nuncium. Et faciam curiam et sequium atque cavalcadas et placitos et exercitus et servicium

secundum quod honor valet et valebit per quem de te teneo. El iterum tibi convenio quod de castro tuus adiutor ad tenendum sim de omnibus hominibus et ad defendum. Et ego Gillemus de Aguilar et Raimundus pater meus laudamus in bona pace et concedimus los acaptes que vos fecistis in hoc castro vel in termino supradicto.

Si quis hoc disrumpere voluerit agere, non valeat, sed in duplo componat et ea deinceps scriptura firma permaneat omni tempore. Actum est hoc XII Kalendas iunii XVIII regni regis Leudovici iunioris.

Sig+num Guillemi de Caprera. Sig+num Guillemi de Aguilar. Sig+num Raimundi, patris sui. Sig+num Raimundi de Cervera. Sig+num Petri de Queralt. Sig+num Petri de Malacara. Sig+num Petri de Riner. Sig+num Petri de Boisedos. Sig+num Katurcini, scriba, que illam cartam rogatus sine precio de qua ista translata est scripsit.

Petrus, sacer, qui hoc fideliter idus novembris, anno XXXII regni Leovici iunioris, et cum literis emendatis indesuper in duobus lineis die et anno quo (signum) supra.

5

1157, març, 22.

Pere de Queralt encomana a Guillem de Cabrera i a la seva muller Adalet el castell del Tallat. Els dona els feus, segons els va acaptar de Ramon de Cervera, amb els cavallers solius; a més, els concedeix cinc cavalleries de terra, desde la serra Carbonera fins a Queralt. Els dona també la quarta part de les sortides que tenen per Ramon de Cervera a l'esmentat castell com a dominicatura, i la meitat del delme que té a l'Espluga de Francoli. Els concessionaris, de la seva banda, s'obliguen a ésser homes solius de Pere de Queralt, llevat, però, dels senyors de Cabrera. Prometen, a més, lliurar a Pere la potestat del castell del Tallat sempre que els ho demanés personalment o per un nunci seu.

AHNM, Clero, Carpeta 1197, pergami n.º 9.

Hec est conveniencia qui est facta inter Petrus de Cheralt et Guillem de Chabrera et coniux mea domna Azalaiz et filiis meis vel filias. Et comando ego Petrus de Cheralt ad tu Guillem de Chabrera vel ad tuis iam dictis ipsum chastrum de Montblanc que voccant Tallat. Et dono vobis fevos de ipsum castrum quo modo ego acaptavi de Raimundo de Cervaria apud milites solidos, et dono vobis V cavallerias de terra de Charbonera usque ad Cherallt. Et habeatis in dominico qui bene valeant vobis. Et dono vobis ad vestrum dominicum quantum ego acaptavi de Raimundo de Cervaria de ipsum castrum iam dictum quartam partem de exides. Et dono vobis medietate de ipsum decimum que ego prehendi in Espluga et ipsa quarta parta supra scripta et ipsum decimum libero vobis semper per ipsas V cavallerias per quantum valeat vobis. Et convenit ego Petrus qui pergit in Iherusalem ad vobis Guillem vel ad vestris, si Deus volet qui ego venio, sciatis vos que per mervanza que faciat de istas V cavallerias iam dictas que ego redirigo vobis sique bene veleat. Et si minus venerit de me que non venio, mando et dico ad ipsos qui tenebunt ipsam honorem iam dictam et aliam honorem meliorem meam que adtendant vobis quo modo supra scriptum est. Et convenit ego que sicut facio vobis adtendetur. Et convenit ego Guillem de Chabrera vel meis iam dictis ad tu Petrus de Cheralt quando ipsas V

cavallerias siant adimplidas que ego Guillem vel meis siamus vestros solidos ex contra cunctos homines vel feminas exceptus seniores de Caprera. Et donemus nos tibi potestatem de ipsum castrum iam dictum quantasque vices volueritis accipere irats ne pagats vobis nec vestrum nuncium. Et nos valeamus tibi apud quinque milites de guerras que tu habeas de tuum corpus vel de tua honore que hodie abeas vel ad in ante accaptaveris apud nostrum consilium. Et ipsam onorem iam dictam que adiuvet ad tenere et ad defendere contra cunctos homines vel feminas exceptus seniores de Cabrera. Et ex contra eos que liberamus nostrum filium si abemus et si non que liberemus tibi unum de meliores nostros homines apud milites que nos tenemos per tibi nec tenuerimus. Et que faciamus tibi hosts et cavalgades et corts et sequiis et placitos apud quinque milites que tenemus per tibi ad convalenza de onore. Et est manifestum quod si ego donator ad ullusque omo vel femina qui ista carta vel conveniencia inquietare vel frangere voluerit, in duplo componat et in antea firma stet modo vel omnique tempore. Facta ista conveniencia XI die Kalendas aprilii, anno XX regnante Ludovici rege.

Sig+num Petrus de Cherallt. Sig+num Poncia, matris eius. Sig+num Guillem de Cabrera. Sig+num Azalaiz, nos qui ista conveniencia mandavimus scribere et cum manus propriis firmamus et ad testes firmare fecimus. Sig+num Raimundi de Cervaria. Sig+num Gomballd de Oluuia. Sig+num Guillem de Timor. Sig+num Raimundi de Timor. Sig+num Petrus de Riner. Sig+num Petrus Bernad de Valagonna. Isti sunt testes visores et auditores.

Petrus, presbiter, qui illam cartam scripsit et in illam (signum) hoc signum impressit.

Petrus, sacer, qui hoc fideliter transtulit XII Kalendas decembris, anno XXXII regni Leovicii iunioris, et cum literis damnatis in X^a linea, et emendaciones in alias lineas et dies et annos quo (signum) supra.